יציאות

[א]השבת שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים [א]פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא העני חייב ובעל הבית פטור: פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה והכניס בעל הבית חייב והעני פטור: פשט העני את ידו לפנים ונטל בעל הבית מתוכה או שנתן לתוכה והוציא שניהם פטורין [ב]פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה או שנתן לתוכה והכניס שניהם פטורין: **גמ'** [ג]תנן התם שבועות שתים שהן ארבע

ידיעות

יציאות השבת. הוצאות שמרשות לרשות האמורות לשבת ובגמ' [ד] מפרש דהכנסות נמי קא קרי יציאות הואיל ומוציא מרשות לרשות: **שתים שהן ארבע בפנים.** לאותן העומדים בפנים שתים מן התורה הוצאה והכנסה דבע"ה ובפ' הזורק (לקמן צו:) ברישיה נפקא לן מויצו משה ויעבירו קול במחנה וגו' [ה] לא תפיקו מרה"י לר"ה להביא נדבה למחנה לויה ויום השבת היה כדיליף התם ועל שתים אלו חייב חטאת על שגגתו ועל זדונו כרת ועל התראתו סקילה וכן בכל מלאכת שבת: **שהן ארבע.** מדבריהם הוסיפו שתים לאסור לכתחלה ואם עשה פטור ולקמן מפרש להו ואזיל: **ושתים שהן ד' בחוץ.** שתים מן התורה הוצאה והכנסה דעני העומד בחוץ ושתים מדבריהם כשהמלאכה נעשית על ידי שנים זה עוקר וזה מניח לכתחלה אסור ואם עשה פטור כדיליף בגמרא (דף ג.) שנים שעשאוה פטורים: **פשט העני את ידו.** והחפץ בתוכה: **ונתן לתוך ידו דבעה"ב.** דעביד ליה עקירה ברה"ר והנחה ברה"י: **או שנטל מתוכה והוציא.** החפץ והניח בר"ה דעביד ליה עקירה [ברה"י] והנחה [ברה"ר]: **העני חייב.** שעשה מלאכה שלמה והרי שתים מן התורה לעומד בחוץ: **ובעל הבית פטור.** פטור לגמרי ואפי' לכתחלה מותר דהא לאו מידי עבד והכי מפרש בגמ' (דף ג.): **פשט בעה"ב כו' בעה"ב חייב.** והרי שתים מן התורה לעומד בפנים: **פשט העני את כו'.** דעביד ליה עקירה ונטל בעה"ב מתוכה והניח בפנים ועביד ליה בעל הבית הנחה: **או שנתן לתוכה.** דעביד ליה בעל הבית עקירה והוציא העני והניח: **שניהם פטורין.** שלא עשה האחד מלאכה שלימה אבל אסורין לעשות כן לכתחלה שמא יבואו כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלימה בשבת והרי שתים מדבריהם אחת לעני בחוץ ואחת לבע"ה בפנים. וא"ת שנים הן לכל אחד ואחד עקירה לעני ועקירה לבע"ה הנחה לעני והנחה לבע"ה לקמן [ו] פריך לה ומשני דלא חשיב אלא עקירות שהן תחלת המלאכה ואיכא למימר שמא יגמרנה: **גמ' תנן התם.** במסכת שבועות: **שבועות שתים.** שבועות של ביטוי להרע או להיטיב שתים הן להתחייב עליהן קרבן עולה ויורד האמור בפרשה (ויקרא ה) דנפקי מלהרע או להטיב דמשמע להבא אוכל ולא אוכל: **שהן ארבע.** יש לך לרבות עוד שתים מריבוי הכתוב לכל אשר יבטא האדם [שם] לרבות לשעבר אכלתי ולא אכלתי ואכלתי:

ידיעות

יציאות השבת שתים שהן ארבע. הקשה ריב"א דדיני הוצאות שבת היה לו לשנות גבי אבות מלאכות אחר פרק כלל גדול לקמן (דף עג.) דהתם קתני אבות מלאכות מ' חסר אחת וקתני הוצאה לבסוף והוה ליה להתחיל כסדר בדברים דמיירי בע"ש מבעוד יום כגון לא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה אין שורין דיו וסממנין ואין צולין בשר ואח"כ במה מדליקין וכירה וכמה טומנין שהם דברים הנוהגים עם חשיכה ואח"כ במה בהמה ובמה אשה יוצאה דברים הנוהגים בשבת עצמו ושוב אבות מלאכות של שבת ולכך התנא לשנות כסדר זה כמו שמצינו בפסחים דמתחיל בליל י"ד ושוב בי"ד ושוב בשחיטת פסחים שהוא בין הערבים ואחר כך שונה אכילת פסחים שהוא בלילה וכן ביומא מתחיל בז' ימי' קוד' יה"כ ואח"כ בעיה"כ ואח"כ ליל י"כ ותירץ דהוצאה חביבא ליה לאקדומי משום דממשנה זו שמעינן כמה דברים הוצאה והכנסה דעני ועשיר ודבעי' עקירה והנחה ושנים שעשאוה פטורין וידו של אדם חשובה לו כד' על ד' וידו של אדם אינה לא כרה"י ולא כרה"ר ור"ת מפרש דדבר ההוה רגיל הש"ס לשנות תחילה וכן במס' ב"ק (דף ב.) השור והבור המבעה וההבער ולא [ז]נקט כסדר הפרשה וכן מפרש רב האי גבי ד' צריכין להודות בפרק הרואה (ברכות דף נד:) דלא נקט הש"ס כסדר הפסוק ועוד מפרש ר"ת דפתח ביציאות משום דבעי למימר לא יצא החייט במחטו אע"ג דלא שנה המלבן משום אין נותנין כלים לכובס ולא המבעיר משום במה טומנין הוצאה הוצרך לשנות טפי משום דמלאכה גרועה היא כמו שאפרש: **יציאות.** הוצאות הוה ליה למתני' אלא נקט יציאות לישנא דקרא אל יצא איש ממקומו (שמות טז) ודרשינן מינה (עירובין דף יז:) הוצאה אל יצא עם הכלי ללקט המן: **שתים** שהן ארבע בפנים. כן נראה כמו שמפרש רש"י כאן דמבפנים היינו לבעה"ב העומד בפנים ובחוץ היינו לעני העומד בחוץ שתים הוצאות והכנסות דחיוב שהן ד' הוצאות והכנסות לפטור ובשבועות [ח] פרש"י בפנים היינו הכנסות פנים שנים לחיוב דעני ודעשיר ושנים לפטור ובחוץ היינו הוצאות חוץ[א] ואין נראה מדפירש מילי דעני לחוד ומילי דעשיר לחוד משמע כפי שפירש כאן ולפי' דהתם לא היה לו לערב הוצאות והכנסות יחד ומיהו שמא לפי שהיה צריך להאריך אם היה בא לפרש הוצאות לבד [ט][והכנסו' לבד] מ"מ אין נראה לרבינו אלחנן מדקאמר בגמרא דיקא נמי דקתני יציאות וקמפרש הכנסות לאתר ולא דייק מדקתני בפנים: **פשט** בעה"ב את ידו כו'. תימה לר"י אמאי צריך למתני תרתי דעני ודבעה"ב וכן בריש שבועות דמפרש בגמרא (דף ג. ושם) שתים דעני ודבעל הבית מה שייך לקרותו שתים מה לי עני מה לי עשיר ונראה לר"י דאיצטריך לאשמעי' משום דהוצאה מלאכה גרועה היא דמה לי מוציא מרה"י לרה"ר מה לי מוציא מרה"ר לרה"י ולא הוה גמרינן הוצאה דעני מבעה"ב ולא בעה"ב מעני ותדע מדאיצטריך תרי קראי בהוצאה כדנפקא לן בריש הזורק (לקמן דף צו: ושם) מויכלא העם מהביא ובספ"ק דעירובין (דף יז:) נפקא לן מקרא אחרינא דדרשינן אל יצא איש ממקומו אל יוציא [י]והתם פירשתי והיינו משום דמלאכה גרועה היא איצטריך תרווייהו חד לעני וחד לעשיר [כ]וכן בכל תולדות דאבות מלאכות לא חיישינן שיהא במשכן אלא אבות בלבד ובתולדות דהוצאה בעי' שיהא במשכן דתנן בהזורק (דף צו.) שתי גזוזטראות זו כנגד זו המושיט והזורק מזו לזו פטור היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק פטור והמושיט חייב שכן היתה עבודת לוים ובריש הזורק (ג"ז שם:) נמי בעי הזורק ד' אמות ברה"ר מנלן ודחיק לאשכחינהו במשכן עד דמסיק כל ד"א ברה"ר הלכתא גמירי לה וכל אלו תולדה דהוצאה נינהו ולא אבות שאין אבות אלא מ' חסר אחת וגבי הכנסה נמי אמרינן בפ' במה טומנין (לקמן מט:) הם העלו קרשים מקרקע לעגלה אף אתם אל תכניסו מרה"ר לרה"י[א] וא"ת כיון דהכנסה היתה במשכן מה צריך תו לקמן בהזורק (דף צו:) לפרושי דסברא הוא מה לי אפוקי מה לי עיולי דהזורק ד' אמות ברה"ר משמע דאי הוה משכחת לה במשכן הוה ניחא ליה אע"ג דהתם ליכא סברא וי"ל דאיצטריך סברא להכנסה דבעה"ב דלא הוה במשכן דהם העלו קרשים כו' היינו הכנסה דעני דמסתמא בקרקע היו עומדים שהוא רה"ר ואם תאמר כיון דאיכא סברא אמאי איצטריך בבמה טומנין למימר דהכנסה היתה במשכן וי"ל דתנא ליה איידי דבעי למיתני הם הורידו קרשים מעגלה ואתם אל תוציאו כו' אע"ג דהוצאה נפקא לן מקרא בהדיא איצטריך למיתני שהיתה במשכן משום דקתני ברישא בברייתא אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן ואם לא היה מוצא הוצאה במשכן הייתי מחייב בכל מלאכות הדומות למלאכה גמורה אע"פ שלא היה במשכן כמו בהוצאה והא דאסמוך קרא דשבת למלאכת המשכן הוה דרשינן למילתא אחריתי: **שבועות** שתים שהן ארבע. בריש שבועות (דף ג.) מפרש שתים אוכל ולא אוכל דכתיב בהדיא בקרא להרע או להיטיב דהיינו להבא שהן ד' אכלתי ולא אכלתי דאתי מדרשא והא דלא מפר' שהן ד' אזרוק ולא אזרוק והוה אתיא כולה כרבי ישמעאל ולא הוה צריך לאוקומי כתרי תנאי משום דמתני' בפ"ג (דף יט:) תנן בהדיא שהן ד' אכלתי ולא אכלתי וא"ת אמאי לא קתני שתים שהן שמונה [אוכל ולא אוכל] אכלתי ולא אכלתי אזרוק ולא אזרוק זרקתי ולא זרקתי ונראה דלכך פירש רש"י בריש שבועות שאינו שונה אלא דבר וחילופו ור' יצחק תירץ דלא נקט אלא אכלתי ולא אכלתי משום דפליג ר' ישמעאל והוי רבותא טפי אבל אזרוק ולא אזרוק דמודה ר"י לא חש למיתני וא"ת וגבי שבת אמאי קתני שתים שהן ד' ותו לא ליתני נמי מושיט ומעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר דחייב כדאמר לקמן (דף צו:) וזורק מרשות היחיד לרשות הרבים ומרה"ר לרה"י וי"ל דלא קתני אלא הכנסה [ל]דדמיא להוצאה שהוא מרה"י לרה"ר לאפוקי מושיט ומעביר שהוא מרה"י לרה"י וזריקה נמי לא דמיא להוצאה שזו בהולכה ביד וזו בזריקה:

ידיעות

עין משפט נר מצוה

אזהרה בכלל דיני שבת כתב הרמב"ם פ"א מהל' שבת הלכה ג ו"ל כל מקום שנאמר בשבת פטור הרי זה פטור מן הכרת ומן הסקילה ומן הקרבן אבל אסור לעשות אותו דבר בשבת ואיסורו מדרבנן

א א מיי' פי"ב מהלכות שבת הלכה ט ופי"ג שם הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמו:

ב ב מיי' שם פי"ג הל"ה:

תוס' ישנים

א) אכלתי כתוב בגליון תו"י ח"ל וצ"ל שתים שהן הוצאות לחיוב ופטור שהן ארבע הכנסות לחיוב ופטור ע"כ ואין נראה דבירושלמי בעי מה שתים כו' ומסיק ב' לחיוב וב' לפטור ע"ש. [ודבור זה שייך לתוס' לעיל ד"ה שתים שהן ארבע אחר פירש"י לפני ואין נראה כו']:

מסורת הש"ס

א) שבועות ה., ב) לקמן צו., ג) שבועות ג., ד) [ע"ב], ה) [שמות לו], ו) [דף ג.], ז) [עי' מהרש"א], ח) [דף ג. ודף ה. ושם ד"ה שתים], ט) [תו"י], י) והתם פריך מי כתיב אל יוציא והיינו משום כל"ל רש"ל, כ) [וע"ע תוספות פסחים פה: ד"ה הוצאה], ל) דדמיא לגמרי להוצאה כצ"ל.

מוסף רש"י

שתים שהן ארבע בפנים. שתים לחייב הוצאה דעני והכנסה דבעל הבית, ושתים לפטור כשזה עוקר וזה מניח דכתיב (ויקרא ד) בעשותה, העושה את כולה (שבועות ה.). שבועות שתים. בשבועת ביטוי שתים הכתוב בויקרא אצל קרבן עולה ויורד קאמר שתים כתיבי בקרא, דכתיב להרע או להטיב, ומפרש במשנה (שם כה.) אוכל להטיב, לא אוכל להרע, שמענה את עצמו, והוא הדין לכל דבר שהוא כן ולאו להבא, דלהרע או להטיב להבא משמע, וכפ"ג (שם) מרבה מן המקרא אף דברים שאין בהן הרעה או הטבה, ומיהו שתים ניתנו ותו לא, דבר וחילופו (שם ג.).

רבינו חננאל

יציאות השבת שתים שהן ארבע בפנים כו'. גמ' תנן התם בתחילת שבועות, שבועות שתים שהן ארבע.